

SZÉCHENYI 2020

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

TOP-5.3.1-16-FE1-2017-00003

A helyi identitás és kohézió erősítése Cece térképében

Objektumleírások

Készült: 2019. március

Készítette: Magyar Műemléki Topográfia Nonprofit Kft.

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Cece épített öröksége

A Mezőföld déli részén elterülő, halmazos jellegű kismemesi település. Fésűs szalagtelkei előkertes beépítésűek. • Az Árpád-házi királyok idején besenyő szállás volt, első hiteles írásos említése, Cece alakban, 1339-ből ismert, bár elnevezése valószínűleg jóval korábbi névadásból származik. A Cece-család 1326-ban birtokegyezséget kötött több szomszéd birtokossal, s az oklevélben már megjelenik a falu neve. A középkori településre egy Árpád-kori templom és temető maradványai emlékeztetnek. A tizenöt éves háború idején a falu elpusztult, de hamarosan újratelepült. 1696-ban ismét elnéptelenedett, ezért 1719-20-ban újabb telepítésre került sor. A török hódoltság alatt a Paksy család birtokolta. A XVIII. századtól több kismemesi birtokosa volt. A XIX. század elején a közbirtokosok nemesi községi szervezetben éltek a településen. A XX. század elejére a nagybirtokok kicserélődtek, a közbirtokosok pedig elszegényedtek.

BERTA 2003 (119.), ENTZ – SISA 1998 (46-47.), TAK 2017 (4-5.), VIRÁG 2005 (34.)

Szent Kereszt plébániatemplom

Szabadon álló, egyhajós későbarokk épület. Menyődpusztai középkori temploma köveinek felhasználásával épült 1792-93-ban. • Homlokzati órapárkányos középtornyát hagymasisak borítja. Oldalhomlokzatain 2-2 szegmensíves ablakot helyeztek el. Egyenes záródású, a hajóval megegyező szélességű szentélyén 1-1 szegmensíves ablak látható. Északi oldalán sekrestyét, a délin kápolnát alakítottak ki. Lefedése csehsüvegboltozatos, faltagolása pilaszteres. A bejárat felett kosárisíves orgonakarzat húzódik, kő mellvéddel. Főoltárának XVIII. századi, részben átalakított szentségtartó szekrényén hódoló angyalszobrok. Fehér-arany festett fa szószéke copf stílusú, a XVIII. század végén készült. Ugyanekkorra datálhatók a Szűz Mária és Szent József mellékoltár-képek, valamint a sekrestye fa feszülete. Vörösmárvány keresztelőmedencéje a XIX. század első feléből, az orgona a XVIII. századból származik. A templomkertben 1799-ben készült fehér mészkő Immaculata-szobor látható, domborművekkel, volutákkal díszített talapzaton. Szluha Antal adományából 1886-ban készült el a ma már leromlott állapotban látható fehér mészkő obeliszka. A hívek 1906-ban közadakozásból állították a nyolcszögű oszlopon álló, fehér mészkő Szentháromság-emléket.

BARDOLY – HARIS 2008 (22.), ENTZ – SISA 1998 (46.), TAK 2017 (8.)

Református templom

(Deák Ferenc utca 42.)

Észak-déli tájolású, utcasorban álló, egyhajós későbarokk épület. Épült 1787-89-ben, a Mátéffi Mihály földesúr hívására betelepült kálvinista hívek keze munkája nyomán, 1784-től gyűjtött anyagokból, egyebek mellett a falu határában álló régi templom köveinek felhasználásával. Alapkövét 1787. június 7-én tették le, majd az elkészült templomot 1789. november 8-án szentelték fel. 1804-ben új parókiát, 1805-ben pedig iskolaházat építettek. 1811-ben gerendázata és a zsindegyfedés tűz martaléka lett, ezeket a gyülekezet pótolta. 1836-ban orgonát építettek, majd 1861-ben, amikor az épületet villám sújtotta, a falakat alacsonyabbra vették. 1880-ban újabb renoválásra került sor. A toronysisakot 1934-ben kicserélték, majd a régi orgonát egy Angster-féle változatúval váltották fel 1935-ben. Ez a II. világháború során elpusztult. 1949-ben újraépült a torony, megújult a tető, és egy kétmanuális orgona került az előző helyére. 1958-ban a hátsó melléképületekből alakították ki a gyülekezeti termet. 1976-ban újabb renoválást végeztek, majd az építés 200. évfordulóján a vakolat teljes leverését teljes külső-belső felújítás követte. • A templom 32 méter magas, háromszintes, homlokzathoz csatlakozó, órapárkányos, hagymasisakos toronnyal rendelkezik. Oldalhomlokzatain 3-3 szegmensíves ablakot helyeztek el. Az utcáról körülbelül 10 lépcső vezet a torony alatti főbejáratához, ahol kőkeretes,

szegmensíves kapun lehet bejutni a templomtérbe. Fölötte hasonló formájú, de vakolatkeretes hosszúkás ablak van. A legömbölyített sarkú homlokmezőket vakolatpilaszterek keretezik. A második szinten egy vakolatkeretes, szemöldökíves hegedűablak látható. A harmadik szinten minden irányban vakolatkeretes, vállköves harangházablakok, azok fölött pedig órakeretek helyezkednek el. A templom enyhe ívű oromfallal csatlakozik a toronyhoz, szélein kicsiny kővázákkal. Az épület keleti vége félköríves záródású. A 10X28 méteres belső tér mennyezete sík, vakolt, mindkét végében két vastkos pilléren álló kőkarzattal. A falazott szószék az északi fal közepéhez simul, előtte van a Mózesszék, vele szemben a déli oldal kijárata. A szószék fölött templomalapítási emléktábla, a torony feletti karzaton áll az orgona, előtte a karzat mellvédjén I. világháborús emléktábla. Az úrasztala, szószék és padok a XVIII. század végén készültek, kenyérsztó tála 1725-ben, az aranyozott ezüst kehely 1788-ban, ónkannái 1705-ben és 1844-ben.

BARDOLY – HARIS 2008 (22.), ENTZ – SISA 1998 (46.), TAK 2017 (9.), VÁRADY 1994 (249., 260-265.)

Csók István Emlékmúzeum

egykori Csók – Szluha – Kiss-kúria
(Arany János utca 1.)

Földszintes, téglalap alaprajzú, neoreneszánsz épület. Csók Lajos jómódú molnár építtette családjá számára 1890 körül. Halála után fia, István, a híres festőművész örökölte. Valószínűleg az 1910-es évek elején került verbói Szluha Pál huszárcapitány birtokába, aki a cece-csillagpusztai birtokot bátyjának adta el, és ideköltözött. Tőle fia, Szluha György örökölte az épületet, akitől Kiss Pál vásárolta meg. 1950-től termelőszövetkezeti irodaként működött, majd 1954-től bölcsőde, később orvosi rendelő működött a falai között. 1962 óta emlékmúzeumként várja a látogatókat. • A főhomlokzat két szélén timpanonos, kváderes oldalrizalitok húzódnak, a rizalit ablaka felett félkör alakú szemöldök, a szárnyak ablakai feletti egyenes szemöldökpárkány, rajta kördíszítés látható. A középrészén álló lombfűrészdiszes veranda falán Csók István festményei láthatók. Hátsó homlokzatának két szélén enyhén előrelépő rizalitok húzódnak, a homlokzat részben átalakított. Utcai homlokzata szépen kidolgozott, négy ablakát pilaszterek keretelik. Felettük háromszög-szemöldök, alattuk faltükör látható. Az épületet gondozott kert övezi, benne hatszög alaprajzú melléképülettel. Pilléres kerítését pilléres kapu szakítja meg. Udvarán 2015-ben avatták fel Csók István mészke talapzaton álló bronz mellszobrát, Pető Hunor alkotását.

BARDOLY – HARIS 2008 (21-22.), BERTA 2003 (118.), ENTZ – SISA 1998 (46.), TAK 2017 (7.), VIRÁG 2005 (35.)

Tájház

(Árpád utca 46.)

A falu egyik régi parasztportáján kialakított gyűjtemény a Mezőgazdasági Múzeum gondozásában jött létre. Az épület a helyi népi építészet stílusjegyeit, arányait őrzi. A hosszanti elrendezésű, földszintes épületet csonkakontyolt nyeregtető fedí. Jellemzői a deszkaoromzat, a két osztott üvegezésű ablakkal és tornácnnyílással tagolt utcai homlokzat, valamint a téglapilléres tornác. Az udvarban a lakóépület mellett, attól távolabb található a nyári konyha, kerekes kút, hátul a góré áll. A gyűjteményben a földműveléssel és állattartással kapcsolatos eszközöket, szerszámokat láthatunk. A parasztszoba a XIX. század utolsó évtizedeinek népi életmódját mutatja be. A házban külön szobát szenteltek a hosszabb ideig Cecén élt Madarász családnak, különösen Józsefnek és Lászlónak, akik közéleti személyiségekként és az 1848-49-es forradalom és szabadságharc jeles alakjaiként vonultak be a történelembe.

BERTA 2003 (119.), TAK 2017 (11.)

Lakóház

(Bartók Béla utca 15.)

Utcavonalra merőlegesen, szabadon álló, nyeregtetős, cserépfedésű, földszintes épület. Leginkább szembetűnő részlete, a nyerstégla architektúrárs oromzat a község több lakóépületén megfigyelhető. Jellemző díszítőelemei a homlokzatot síkjából kiemelő pilaszterek – féloszlopok –, az oromzatot a homlokzat többi részétől elválasztó osztópárkány, a kiemelkedő lábazat, a boltíves ablak, a nyitott, mellvéd nélküli oszlopos tornác és annak szintén boltíves nyílása.

TAK 2017 (12.)

Nepomuki Szent János-szobor

A falu határában lévő átfestett fehér mészkő szobrot Kapuváry Antal veszprémi kanonok állíttatta az 1700-as évek végén. A Mezőföldet határoló Sárvíz- vagy Nádor-csatorna partján, lábazati és zárópárkányos talapzaton álló alkotás a gyónási titok védőszentjét papi ruhában, karján feszülettel, mártíromságát jelképező palmaággal, fején négyágú birétummal ábrázolja.

ENTZ – SISA 1998 (46.)

I. és II. világháborús emlékmű

A 63-as út melletti, öntöttvas díszkerítés és sövény övezte kis parkban található alkotás összevont emlékmű. Központi alakja egy lépcsőzetes alapon álló, bástyaszerűen kiképzett vörös terméskő építmény, amelynek négy sarkán egy-egy alacsonyabb hasáb áll, a két előoldalin az 1914-1918, illetve 1939-1945 felirattal. A „bástya” tetején nemzeti színű zászló leng, a felső harmadában látható Kossuth-címer alapján a mementót 1946-1949 között állíthatták.

Felhasznált irodalom

BARDOLY – HARIS 2008	Bardoly István – Haris Andrea: Magyarország műemlékjegyzéke. Fejér megye. Budapest, 2008, Kulturális Örökségvédelmi Hivatal.
BERTA 2003	Berta Györgyné (szerk.): Értéktörző települések a Közép-Dunántúlon. Budapest, 2003, Központi Statisztikai Hivatal Fejér, Komárom és Veszprém Megyei Igazgatóságai.
ENTZ – SISA 1998	Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. The Historic Monuments of Fejér County. Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum. (= Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 34. kötet)
TAK 2017	Településképi arculati kézikönyv, 2017.
VÁRADY 1994	Várady József: Dunamellék református templomai. 2. rész. 1994.

VIRÁG 2005

Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. 3. kötet. Fejér megye kastélyai és kúriái. Budapest, 2005, Fo-Rom Invest.